

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΝΝΙΣΗΣ

Ο

Μια υπόθεση συντάραξε την Ελευσίνα πριν από δεκαετίες.
Νέα στοιχεία ήρθαν πρόσφατα στην επιφάνεια.
Ένας συγγραφέας αναλαμβάνει να την εξιχνιάσει.

ΑΛΛΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ

διόπτρα

Στον πατέρα μου, Χρήστο.
Το πρώτο βιβλίο που έγραψα δίχως εσένα
ήταν και το δυσκολότερο. Πιστεύω πως είναι
και αυτό που θα σου άρεσε περισσότερο από όλα.

*Τύμμα τόμματι τεῖσαι
Αισχύλος, Αγαμέμνων*

Πρόλογος

ΔΕΝ ΕΙΧΑ ΔΕΙ ΠΟΤΕ μου κάποιον να πεθαίνει.

Αρκετοί άνθρωποι έρχονται καθημερινά σε επαφή με τον θάνατο, με διαφορετικούς τρόπους. Κυρίως αφότου αυτός έχει επέλθει και οι ζωτικές λειτουργίες έχουν σταματήσει. Μια κυρία βγαίνει για λίγο στο μπαλκόνι να ποτίσει τις γαρδένιες της, και γυρνώντας στο σαλόνι διαπιστώνει πως ο σύζυγός της, που μέχρι πριν από λίγο παρακολουθούσε μια εκπομπή στην τηλεόραση, έχει πεθάνει. Ένας γιος ξεκλέβει ένα σαββατιάτικο μεσημέρι για να επισκεφτεί την ηλικιωμένη μητέρα του και, μόλις μπαίνει σπίτι –γιατί φυσικά έχει το δικό του ζευγάρι κλειδιά–, τη βλέπει σωριασμένη στο μπάνιο. Ένα ζευγάρι πηγαίνει με το αμάξι στην παραλία. Στο ραδιόφωνο παίζει το «Heaven is a Place on Earth» –γιατί οι νεαροί μας τριαντάρηδες νιώθουν νοσταλγία για μια δεκαετία που δεν έχουν ζήσει–, το αμάξι μυρίζει αντηλιακό και τσιγάρο και ξαφνικά το τραγουδι κόβεται απότομα, όταν περνούν μπροστά από δυο συμπαραλιασμένα αμάξια στο αντίθετο ρεύμα. Ο οδηγός κόβει ελάχιστα, για να πάρουν μια τζούρα θανάτου καθώς οι διασώστες απεγκλωβίζουν τους νεκρούς επιβάτες, κι έπειτα το ζευγάρι συνεχίζει την πορεία του.

Υπάρχει η κατηγορία των ανθρώπων που βλέπουν τον θάνατο ενώ συμβαίνει· εκείνοι που έγιναν μάρτυρες ενός θανάτου κατά τύχη –η φοιτήτρια που είδε την ηλικιωμένη να σωριάζεται στο ασανσέρ, ο πεζός που είδε ένα Toyota να παραβιάζει το STOP και να χτυπάει το κοριτσάκι με το ποδήλατο, ο φίλαθλος του Παναθηναϊκού που βγήκε φουρκισμένος στο μπαλκόνι για τσιγάρο έπειτα από ένα εκνευριστικό πρώτο ημίχρονο, για να δει ένα μηχανάκι με δυο μαυροφορεμένους καβάλα να γαζώνουν με καλάσνικοφ έναν περαστικό–, εκείνοι που είναι η δουλειά τους –γιατροί και νοσηλευτικό προσωπικό, νοσοκόμοι σε οίκους ευγηρίας–, εκείνοι που τον περίμεναν –τα παιδιά γύρω από το νεκροκρέβατο του γονιού στο σπίτι ή το νοσοκομείο–, ή, πολύ απλά, εκείνοι που τον προκαλούν, εκούσια ή ακούσια. Ο οδηγός του Toyota που παρέσυρε το κοριτσάκι, ο μαυροφορεμένος επιβάτης της μηχανής με το καλάσνικοφ, ο διαρρήκτης με το θολωμένο απ’ τα ναρκωτικά μυαλό, που έσφιξε λίγο παραπάνω τον λαϊμό του ιδιοκτήτη στο σπίτι όπου είχε μπουκάρει, μπας και του αποκάλυπτε πού έκρυβε τα τιμαλφή.

Όπως όλοι οι άνθρωποι που έγιναν τυχαία μάρτυρες κάποιου θανάτου, έτσι κι εγώ, ξυπνώντας εκείνη τη μέρα, το τελευταίο που περίμενα ήταν πως κάποιος θα πέθαινε μπροστά στα μάτια μου.

Μου χαμογέλασε. Τα χείλη του ήταν σφιχτά, δεν άφηναν το υπόλευκο των δοντιών να εμφανιστεί. Μύριζε έντονα Old Spice· είχε ξυριστεί νωρίτερα και το χαλαρό δέρμα στον λαϊμό του, ίδιο με λειρί κόκορα, ήταν ερεθισμένο. Ανάμεσα

στις κοκκινίλες μπορούσα να ξεχωρίσω το αίμα που είχε προλάβει να πήξει στα σημεία που το ξυράφι είχε τραυματίσει. Μου θύμιζε τον πατέρα μου. Περιπατούσε με τον ίδιο τρόπο, σκυφτός, σαν να κουβαλούσε το βάρος της ηλικίας στην πλάτη του. Τα κάποτε ρωμαλέα του χέρια είχαν πλαδαρέψει, στεγνά από λίπος, ενώ το δέρμα κρεμόταν όμοιο με λιωμένο κερί που είχε παγώσει. Τα αρθρικά δάχτυλα, λεπτά και μακριά, στρογγυλεμένα στις άκρες και τις αρθρώσεις. Αλλά η μεγαλύτερη ομοιότητα ήταν στα μάτια.

Μπορείς σε αυτά να δεις πως το τέλος πλησιάζει. Μπορείς να δεις πως το συνειδητοποιούν, πως ρουφάνε με όση δύναμη τους έχει απομείνει το καλαμάκι, αλλά στο ποτήρι έχει απομείνει μόνο ελάχιστο νερό από τα λιωμένα παγάκια, μαζί με λίγο αφρό – και καθόλου καφές. Καθόλου ζωή. Και, φυσικά, μπορείς να δεις τον φόβο για το άγνωστο. Έναν φόβο που μια ολόκληρη ζωή προσπαθούσαν να καταπνίξουν, να ξεχάσουν, πιστεύοντας ότι ίσως ο θάνατος θα ξεχνούσε να τους πάρει, ή θα τους θυμόταν αργά, όταν δεν θα τους ένοιαζε και τόσο, επειδή θα είχαν χορτάσει από χαρές, από ζωή – αλλά ποιος μπορεί, αλήθεια, να χορτάσει τη ζωή;

Σήκωσε το δεξί πόδι και πάτησε στο ξύλινο σκαλοπάτι. Έσφιξε τα δόντια κι έκανα ένα βήμα μπροστά για να τον βοηθήσω, αλλά με ένα διακριτικό νεύμα με απέτρεψε. Τον είδα να μεταφέρει όλο του το βάρος στο δεξί και να ανεβαίνει αργά στο σκαλοπάτι. Ξεφύσηξε, με κοίταξε και μου χάρισε το χαμόγελο του σερ Έντμουντ Χίλαρι λίγες στιγμές αφότου είχε κατακτήσει την κορυφή του Έβερεστ.

Η θηλιά μπροστά του πλαισιώνει το πρόσωπό του σαν φωτοστέφανο. Με τη βοήθεια των αποστεωμένων

δαχτύλων, την περνάει γύρω από τον λαιμό του και τη σφίγγει. Ακολουθώ το σχοινί με το βλέμμα· ο ναυτικός κόμπος στο δοκάρι του ταβανιού δείχνει αρκετά γερός. Το ίδιο και το σχοινί. Αναρωτιέμαι αν γνωρίζει τη μηχανική του θανάτου που έχει επιλέξει. Το ελάχιστο ύψος από το οποίο θα πέσει δεν εγγυάται την πολυτέλεια ενός στιγμιαίου θανάτου, ο αυχένας του δεν θα σπάσει· γνωρίζω πως θα πεθάνει από ασφυξία. Το βάρος του σώματός του θα σφίξει τη θηλιά, η οποία με τη σειρά της θα φράξει τους αεραγωγούς, όπως και τη σφαγιτίδα και την καρωτίδα.

Η αλήθεια είναι πως μου έδωσε την επιλογή να μη γίνω μάρτυρας του θανάτου του. Ήμουν ελεύθερος να φύγω, μου είπε. Αλλά δεν μπορούσα να τον αφήσω. Δεν μπορούσα να τον αφήσω να πεθάνει μόνος στο δροσερό υπόγειο που μύριζε ελαφρώς μούχλα, πετρέλαιο και λαδομπογιά. Το λιγότερο που μπορούσα να κάνω ήταν να σταθώ δίπλα του. Δεν έφυγα, ίσως επειδή μου θύμιζε τον πατέρα μου και δεν μπορούσα να τον αφήσω μόνο για δεύτερη φορά στον θάνατό του.

Κοιτάζει μπροστά. Ποιος ξέρει τι βλέπει; Ποιος ξέρει τι ελπίζει πως θα συναντήσει όταν η υποξία τού στερήσει τις αισθήσεις του, όταν αρχίσει να βυθίζεται στο μόνιμο σκοτάδι του θανάτου.

Το κινητό στην τσέπη μου δονείται, ασυναίσθητα χαμηλώνω το βλέμμα. Ταυτόχρονα, ακούω το σκαλί να αναποδογυρίζει στο πάτωμα, το σχοινί τεντώνεται, το δοκάρι αναστενάζει. Φέρνει τα χέρια στον λαιμό και κουνάει τα πόδια, προσπαθώντας να κολυμπήσει στον αέρα και να βγει στην επιφάνεια, να αναπνεύσει ξανά. Δεν ξέρω αν κάποιου είδους

γκροτέσκα ανθρωπιά (ή η απόλυτη απάρνηση της ανθρωπίνης φύσης μου) με έκανε να παραμείνω στη θέση μου και να μην τον βοηθήσω, αλλά τελικά αυτό έκανα.

Είδα για πρώτη φορά κάποιον να πεθαίνει μπροστά στα μάτια μου.

10 Αυγούστου 2021

**6 ημέρες πριν από την παραγραφή
του εγκλήματος**

1

ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΔΙΔΕΙ ΣΤΟΝ Τολστόι έναν από τους διασημότερους και σημαντικότερους αφορισμούς της λογοτεχνίας: «Κάθε μεγάλο λογοτεχνικό έργο έχει στην καρδιά του μια από τις εξής δύο ιστορίες· είτε κάποιον που ξεκίνησε να πάει ταξίδι, είτε έναν άγνωστο που καταφτάνει σε μια πόλη». Και αν η έρευνά μου για την πηγή του συγκεκριμένου αποφθέγματος αποδείχτηκε άκαρπη –και μάλιστα δημιουργήσε περισσότερες απορίες: είχε, άραγε, δίκιο ο Τολστόι ή όποιος άλλος είπε τη συγκεκριμένη φράση και ύστερα την απέδωσε στον μεγάλο δημιουργό; Ή μήπως είχε δίκιο ο Λέμονι Σνίκετ, ο οποίος ισχυρίστηκε πως οι δύο αυτές ιστορίες είναι ουσιαστικά μία, μιας και, για να καταφτάσει κάποιος σε μια πόλη, σημαίνει ότι πρώτα κίνησε να πάει ταξίδι;–, η εναρκτήρια φράση της Άννας Καρένινα γράφτηκε σίγουρα από τον Τολστόι: «Όλες οι ευτυχισμένες οικογένειες μοιάζουν μεταξύ τους. Κάθε δυστυχισμένη οικογένεια, όμως, είναι δυστυχισμένη με τον δικό της τρόπο».

Η ιστορία αυτή αρχίζει με μια οικογένεια δυστυχισμένη με τον δικό της τρόπο, κάποιον που ξεκινάει να πάει ταξίδι και στη συνέχεια καταφτάνει σε μια πόλη.

Οι ρόδες του Airbus άγγιξαν τον διάδρομο προσγείωσης λίγο πριν από τις έξι το απόγευμα. Καθώς το αεροπλάνο που μόλις είχε φτάσει από Λονδίνο τροχοδρομούσε με τελικό προορισμό τη φυσούνα, οι πιο ανυπόμονοι επιβάτες είχαν ήδη αρχίσει να λύνουν τις ζώνες τους, να ενεργοποιούν τα κινητά τους, να τσεκάρουν τα μηνύματά τους και να σηκώνονται για να κατεβάσουν πρώτοι τις χειραποσκευές από τα ντουλάπια της καμπίνας, παρά τις ευγενικές εκκλήσεις και τη διακριτική δυσφορία των αεροσυνοδών.

Ο επιβάτης στη θέση 17F περίμενε υπομονετικά ώσπου το αεροπλάνο να ακινητοποιηθεί πλήρως και η καμπίνα να αδειάσει κατά το ήμισυ, προτού σηκωθεί, κατεβάσει τη μαύρη χειραποσκευή Diplomat από το ντουλάπι και διασχίσει τον διάδρομο, περνώντας μπροστά από ένα πλήρωμα με γλαστά μάτια που τον ευχαρίστησε για την προτίμησή του.

Στη φυσούνα, η απότομη μετάπτωση, από τις φιλικές για τον αυχένα και τη μέση του συνθήκες της καμπίνας στην αυγουσιάτικη ζέστη της Αθήνας, έκανε τον επιβάτη να μορφάσει κάτω από τη μάσκα KN95 που φορούσε, ενώ μια σταγόνα ιδρώτα ήρθε και στάθηκε στην καμπύλη των χειλιών του. Παρ' όλα αυτά συνέχισε να προχωράει, σέρνοντας τη χειραποσκευή του, μέχρι τις κυλιόμενες σκάλες που τον μετέφεραν στον χώρο παραλαβής αποσκευών. Εκεί, στάθηκε ανάμεσα στους άγνωστους συνεπιβάτες του και περίμενε υπομονετικά τους υπαλλήλους να αδειάσουν σβέλτα την κοιλιά του αεροπλάνου από τις βαλίτσες που οι συνάδελφοί τους είχαν φορτώσει στο αεροδρόμιο αναχώρησης, κι έπειτα να τις ταΐσουν στον ιμάντα, ο οποίος θα τις επέστρεφε στους κατόχους τους.

Η πρώτη βαλίτσα βγήκε λίγο μετά τις έξι και μισή, για να ακολουθήσουν αμέσως κι άλλες. Χέρια ξεχωρίζαν μέσα από το πλήθος και τις άρπαζαν, άλλες με ευκολία, άλλες με κόπο, ανάλογα το βάρος, σαν λιμασμένοι πελάτες που τσιμπάνε κινούμενα κομμάτια σουσι από τους ιμάντες που διαθέτουν ορισμένα εστιατόρια ασιατικής κουζίνας. Ο επιβάτης της θέσης 17F στεκόταν με σταυρωμένα χέρια μερικά βήματα πίσω από τον φορτωμένο ιμάντα, χτυπώντας ρυθμικά το δεξί του πόδι, δίπλα στο οποίο είχε αφήσει τη μαύρη Diplomat. Προσπαθούσε να διατηρήσει την ουδέτερη έκφραση που με τα χρόνια είχε καλλιεργήσει, καθώς άκουγε έναν άντρα και μια γυναίκα μερικά μέτρα παραδίπλα να μιλάνε δυνατώτερα απ' όσο πιθανότατα πίστευαν. Κάτι τέτοιες στιγμές σίγουρα ευχόταν να φορούσε τα γυαλιά ηλίου που είχε την κακή συνήθεια να ξεχνάει, να κρυβόταν πίσω από την ανωνυμία του χοντρού σκελετού και των σκουρόχρωμων φακών, συμπληρώνοντας το μερικό καμουφλάζ που παρείχε η KN95.

«Λες να του ζητήσουμε να υπογράψει;»

«Άσε τον άνθρωπο, θα είναι κουρασμένος, άλλη όρεξη δεν έχει, νομίζεις, να υπογράψει το βιβλίο σου».

«Ποιος ξέρει πότε θα ξαναέχω την ευκαιρία, μωρέ;» Και ελάχιστα πιο ψιθυριστά: «Το ξέρεις πως μόλις πέθανε ο πατέρας του, έτσι;» Ο τόνος της φωνής χαμήλωσε λίγο ακόμα. «Αυτοκτόνησε».

Μια κοφτή ανάσα γέμισε το στόμα και ένα χέρι πήγε ενστικτωδώς να το καλύψει, αλλά βρήκε πάνω στη μάσκα και τινάχτηκε, σαν να είχε αγγίξει κάτι μολυσμένο. Πιθανότατα επειδή ήταν μολυσμένο.

«Ο πατέρας του, ε;» Κι αυτή η φωνή χαμήλωσε αισθητά,

μιμούμενη την άλλη. «Λες να το έκανε αυτός τελικά; Και να αυτοκτόνησε από τις τύψεις; Σε λίγες μέρες κλείνουν... πόσα; Τριάντα τρία χρόνια;»

Προς μεγάλη του ανακούφιση, ο επιβάτης εντόπισε την ογκώδη βαλίτσα του στον ιμάντα και άρχισε να την πλησιάζει, σέρνοντας και την Diplomat στα ροδάκια της. Δεν είχε την υπομονή να περιμένει για τα περίπου τριάντα δευτερόλεπτα που θα χρειαζόνταν μέχρι να περάσει από μπροστά του. Άσε που μπορεί ο άγνωστος αναγνώστης του να αποφάσιζε πως ήταν *ή τώρα ή ποτέ* και να έκανε την κίνησή του. Ψέλλισε μερικά τυπικά «συγγνώμη», πέρασε μπροστά από μια αραιή σειρά επιβατών, τράβηξε τη βαλίτσα και, αφού βεβαιώθηκε πως το όνομα στην πλαστικοποιημένη ετικέτα στο χερούλι ήταν το δικό του, άρχισε να σέρνει και τις δυο αποσκευές προς την έξοδο.

2

ΟΙ ΣΥΡΟΜΕΝΕΣ ΠΟΡΤΕΣ ΤΟΥ τερματικού σταθμού άνοιξαν αυτόματα μπροστά του και, με το που βγήκε έξω, ο Θέμης Αδάμ ένωσε ένα δεύτερο σοκ απότομης αλλαγής θερμοκρασίας, εντονότερο αυτή τη φορά. Το βαμβακερό του πουκάμισο κόλλησε στο δέρμα του, σαν να είχε προκληθεί απότομα ένα κενό αέρος ανάμεσα στην πλάτη και το ύφασμα, αναγκάζοντάς τον να σταθεί για να βγάλει το ανοιχτό μπεζ λινό σακάκι του – τόσο απαραίτητο στις πολικές θερμοκρασίες του αεροπλάνου, αλλά εντελώς περιττό έξω από το αεροδρόμιο. Με την υγρασία σαν μια σφιχτή, ιδρωμένη αγκαλιά πάνω στο σώμα του, άνοιξε το βήμα για να προλάβει κάποιο από τα ταξί που βρίσκονταν παραταγμένα δίπλα στο πεζοδρόμιο.

Φόρτωσε με τη βοήθεια του ταξιτζή τη βαλίτσα στο πορτμπαγκάζ, ωστόσο τη χειραποσκευή την πήρε μαζί του στο πίσω κάθισμα. Αφού κάθισε και πληροφόρησε μονολεκτικά τον ταξιτζή για τον προορισμό του –«Ελευσίνα», χωρίς παρακαλώ–, άνοιξε το φερμουάρ της Diplomati από μέσα έβγαλε κι ακούμπησε στα γόνατά του ένα λάπτοπ. Η οθόνη άναψε και ένα κενό αρχείο Word τη γέμισε.

Ο κέρσορας άρχισε να αναβοσβήνει επίμονα. Ο εφιάλτης κάθε συγγραφέα. Ο Θέμης προσπάθησε να αγνοήσει τις κλεφτές ματιές του ταξιτζή από τον μεσαίο καθρέφτη, όπως προσπαθούσε να αγνοήσει τους περιεργούς που κρυφοκοίταζαν να δουν τι έγγραφε στο καφέ, ή στο τρένο, ή οπουδήποτε αλλού εργαζόταν. Μόνο που αγνοούσαν ότι αυτό που έβλεπαν δεν ήταν μια κενή σελίδα, αλλά μια σελίδα χλιοσβησμένη. Μόνο που στο Word το πλήκτρο delete δεν αφήνει ίχνη όπως η γόμα στο χαρτί. Δέκα χιλιάδες λέξεις μπορούν να διαγραφούν έτσι απλά, αφήνοντας πίσω λευκά πιξελ. Σαν να μην υπήρξαν ποτέ, παρά μόνο στο μυαλό του δημιουργού τους: κάθε σβησμένη λέξη και μια μικρή αποτυχία. Μια χαμένη ευκαιρία.

Ο Θέμης άνοιξε το δεύτερο παράθυρο Word στην μπάρα εργασιών, το αρχείο με τις σημειώσεις του. Είχε καταφέρει να συγκεντρώσει υλικό άνω των πενήντα χιλιάδων λέξεων, κι από κει θα γεννιόταν το βιβλίο που πάσχιζε να γράψει από την αρχή της περασμένης χρονιάς και είχε συλλάβει από την προπροηγούμενη. Το πρότζεκτ ήταν πραγματικά φιλόδοξο: στο δεύτερο βιβλίο του, ο Θέμης θα κάλυπτε μια από τις πιο προβεβλημένες υποθέσεις της περασμένης εικοσαετίας, γνωστή στα ΜΜΕ ως «εξαφάνιση του μιλένιουμ», παρόλο που έγινε έναν χρόνο μετά την αλλαγή της χιλιετίας – πιθανότατα η Αγγελική Σταμάτη, η δημοσιογράφος που είχε ασχοληθεί όσο κανείς με την υπόθεση, πίστευε ότι αυτή η ονομασία θα συγκινούσε περισσότερο το κοινό. Και δεν είχε άδικο.

Τα δάχτυλά του άρχισαν να πατάνε τα πλήκτρα διστακτικά, γράφοντας, σβήνοντας, προτού συνεχίσουν με

αυτοπεποίθηση. Ο ταξιτζής μάλλον βαριόταν –ίσως είχε προηγηθεί ένα σερί αμιλητων επιβατών– και προσπάθησε να του πιάσει κουβέντα, αλλά ο Θέμης δεν ενδιαφερόταν να ακούσει για τη συνωμοσία των εμβολίων, ούτε προβλέψεις περί επικείμενων εκλογών, ούτε για το θερμό επεισόδιο που προσπαθούν να στήσουν οι εξ ανατολών γείτονες στο Αιγαίο. Μόλις το κατάλαβε, ο ταξιτζής τηλεφώνησε σε κάποιο φίλο του που σίγουρα θα είχε περισσότερη όρεξη για συζήτηση.

Εάν επρόκειτο για σύντομη επίσκεψη, πιθανότατα ο Θέμης δεν θα είχε ενημερώσει κανέναν. Θα ερχόταν, θα έμενε μερικές ημέρες ινκόγκνιτο κι έπειτα θα έπαιρνε το αεροπλάνο της επιστροφής για το Λονδίνο. Ωστόσο, αυτή τη φορά τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Ο Θέμης είχε αρχίσει να αισθάνεται την έλξη του νόστου, όπως αμέτρητοι άλλοι στο παρελθόν, άνθρωποι που μοιράζονταν μαζί του τον δεσμό με την Ελλάδα και τόσα χρόνια απουσίας στο εξωτερικό. Είκοσι τρία χρόνια. Σχεδόν τη μισή του ζωή. Η επιστροφή στριφογύριζε στο μυαλό του εδώ και καιρό, ειδικά μετά την επισημοποίηση του Brexit, όπως κάθε μεγάλη αλλαγή όμως, έτσι κι αυτή έπρεπε να περιμένει τη σωστή στιγμή. Ή μια ευκαιρία. Η οποία του φανερώθηκε δυο μέρες νωρίτερα, όταν τον βρήκαν τα νέα της αυτοκτονίας του πατέρα του. Φαντάζομαι τον Θέμη να καγχάζει από μέσα του με την ειρωνεία: μια αυτοκτονία σημάδεψε την πρώτη του χρονιά στην Αγγλία, το 1998, μια δεύτερη του έδινε την ευκαιρία να επιστρέψει στην Ελλάδα. Έπειτα, ζύγισε με προσοχή τα δεδομένα και πήρε την απόφαση, την οποία ωστόσο δεν θα ανακοίνωνε σε κανέναν, τουλάχιστον μέχρι να κηδευτεί

ο πατέρας του και να τακτοποιηθούν τα κληρονομικά, ένα βασικό μέρος του σχεδίου που είχε στο μυαλό του. Περισσότερο διαδικαστικό, βέβαια.

Στο ενδιάμεσο σκόπευε να μείνει στον Πύργο της Ελευσίνας, το πατρικό του, και να ολοκληρώσει το βιβλίο που τον ταλάνιζε εδώ και δυο χρόνια. Παράλληλα, θα έβαζε μπροστά τη διαδικασία ανακαίνισης του σπιτιού. Είχε χρόνια να το επισκεφτεί και ήταν σίγουρος πως δεν θα βρισκόταν στην καλύτερη κατάσταση. Αμφέβαλλε πως ο πατέρας του ήταν σε θέση να το φροντίζει. Θα έπρεπε να ξεφορτωθεί τα περισσότερα πράγματα, να κρατήσει μόνο όσα θα έδιναν στο σπίτι τον χαρακτήρα που ήθελε. Θα τον καθοδηγούσε η διακοσμήτρια, άλλωστε. Και, αν τα έπιπλα αντίκες ήταν περισσότερο παλιακά παρά βίντατζ, αν δεν ήταν στο στίλ που άρεσε στους χίπστερ τουρίστες με τα καρό πουκάμισα, τις πανάκριβες φωτογραφικές που κρέμονταν απ' τον λαιμό και τα πολύχρωμα τατουάζ που κάλυπταν τους πήχεις μέχρι τους καρπούς, τότε υπήρχαν εταιρείες που αναλάμβαναν την επίπλωση χώρων προορισμένων να μετατραπούν σε λουξ Αίγλη. Η μητέρα του πιθανότατα θα δυσανασχετούσε με τις προθέσεις του Θέμη, ωστόσο δεν της έπεφτε λόγος· αφενός επειδή είχε εγκαταλείψει το σπίτι από το 1995, αφετέρου επειδή σύντομα θα γινόταν δικό του. Αλλά δεν είχε σκοπό να της το πει ακόμη. Θα καθυστερούσε την γκρίνια της Ελληνίδας μάνας για όσο τον έπαιρνε.

Ο Θέμης ρουθούνησε με δυσφορία και έσβησε για πολλοστή φορά ό,τι είχε γράψει, έπειτα έκλεισε το λάπτοπ και το ξανάβαλε στη χειραποσκευή. Άλλη μια μέρα με μηδαμινή πρόοδο. Αναρωτιόταν τι θα έλεγε στον εκδότη του έτσι και

του τηλεφωνούσε τις επόμενες ημέρες για να τον ρωτήσει εάν μπορούσε να τον υπολογίζει για το εκδοτικό πρόγραμμα του 2022. Με άλλα λόγια, εάν το βιβλίο θα ήταν έτοιμο μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου. Στη θεωρία, γινόταν. Είχε συγκεντρώσει και οργανώσει το υλικό, η σκαλέτα του κειμένου ήταν έτοιμη, απλώς θα έπρεπε στο τέλος κάθε μέρας για τον επόμενο μήνα να έχει καταφέρει να γράψει –και να μη σβήσει– δύομισι με τρεις χιλιάδες λέξεις.

Το ταξί βγήκε από την Αττική Οδό κι έπειτα από μια σύντομη στάση στα φανάρια, έστριψε αριστερά. Πώς να αισθανόταν, άραγε, ο Θέμης επιστρέφοντας στην πατρογονική γη έπειτα από είκοσι χρόνια; Ακόμα και την τελευταία φορά που είχε έρθει στην Ελλάδα, τέσσερα χρόνια νωρίτερα, στην παρουσίαση του πρώτου και μοναδικού μέχρι σήμερα βιβλίου του, είχε αποφύγει να περάσει από την Ελευσίνα. Ίσως επειδή διαισθανόταν πως με εκείνο το βιβλίο είχε κόψει και τον τελευταίο δεσμό που τον έδενε με τους γονείς του; Κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει με σιγουριά. Βλέποντας το υπόλευκο κουφάρι του παλιού λατομείου να πλησιάζει στα δεξιά του, μπορεί και να αισθάνθηκε όπως ο Οδυσσέας στο πλοίο των Φαίακων τη στιγμή που το γνώριμο τοπίο της Ιθάκης κοντοζύγωνε, ένα παράξενο συναίσθημα για το οποίο πιθανότατα κανείς λαός δεν έχει εφεύρει λέξη, αφού δεν περιγράφεται με ακρίβεια. Ίσως, όμως, και να αισθανόταν πως η Ελευσίνα δεν ήταν η Ιθάκη του, αλλά η Ωγυγία. Ένα μέρος από το οποίο ήθελε να ξεφύγει.

Μίλησε στον οδηγό για πρώτη φορά από τότε που είχαν φύγει από το αεροδρόμιο, ώστε να τον κατευθύνει στον τελικό προορισμό του. Είχε συνεννοηθεί με τη μητέρα του να

τον περιμένει απέξω και να του δώσει τα κλειδιά. Ήλπιζε η συνάντησή τους να ήταν σύντομη. Μια γρήγορη αγκαλιά, μερικές προβαρισμένες κουβέντες παρηγοριάς, ίσως ένας συνοπτικός προγραμματισμός όσων έπρεπε να γίνουν τις επόμενες ημέρες. Έπειτα, η μητέρα του θα τον αγκάλιαζε και πάλι, αυτή τη φορά για να τον αποχαιρετήσει, προτού κάνει μεταβολή και τον αφήσει μόνο. Αν, δηλαδή, δεν είχε αποφασίσει να περάσει κι εκείνη το βράδυ στον Πύργο μαζί του.

Ο οδηγός χάιδεψε το φρένο και το όχημα ακινητοποιήθηκε έξω από την ανοιχτή συρόμενη πύλη της ασβεστωμένης μάντρας που περιέκλειε το πατρικό του. Μπορώ να φανταστώ το στόμα του Θέμη να στεγνώνει, σίγουρα όχι επειδή ο λίβας του Θριάσιου Πεδίου τον τύλιξε μόλις άνοιξε την πόρτα. Πάνω από την κορυφή της μάντρας μπορούσε να δει το ανοιχτό παράθυρο του παιδικού του δωματίου. Μια αντίθεση με το διπλανό παράθυρο, τα ξύλινα παντζούρια του οποίου παρέμεναν κλειστά. Για την ακρίβεια, είχαν να ανοίξουν τριάντα τρία χρόνια. Από το καλοκαίρι που εξαφανίστηκε ο Ηλίας Αδάμ.

3

Η ΜΥΡΤΩ ΑΔΑΜ ΕΙΧΕ σηκωθεί από το κρεβάτι της νωρίς. Ο ύπνος, όπως κάθε βράδυ, ήταν ελάχιστος και, ως επί το πλείστον, δυσάρεστος. Τα βράδια για τους περισσότερους ανθρώπους είναι ώρες χαλάρωσης. Ένα φρένο που πατάει ο οργανισμός προκειμένου να ξεκουραστεί από τη συνεχή επιτάχυνση της ημέρας. Για τους νεότερους, τα βράδια είναι οι ώρες στις οποίες ζουν. Ή, τουλάχιστον, τότε νιώθουν περισσότερο ζωντανοί και ελεύθεροι. Για άτομα όπως η Μυρτώ, ωστόσο, τα βράδια είναι οι δυσκολότερες ώρες της ημέρας.

Με τα χρόνια η ανάγκη του σώματος για ύπνο ελαττώνεται. Τα μάτια κλείνουν, ωστόσο η δραστηριότητα των κυμάτων άλφα στον εγκέφαλο δεν μειώνεται. Το σώμα παραμένει κολλημένο στο κρεβάτι, όσο το μυαλό παλεύει με τις σκέψεις και τις έγνοιες. Για όσα έγιναν, για όσα θα ακολουθήσουν. Για τη Μυρτώ, δεν υπάρχει βράδυ που να μη σκέφτεται εκείνους που άφησε πίσω – κι εκείνον που χάθηκε για πάντα. Η ζωή της παίζει σε επανάληψη πίσω από τα βλέφαρά της ή στο σκοτεινό ταβάνι του δωματίου στο διαμέρισμα της αδερφής της – την προσωρινά μόνιμη κατοικία της από τη στιγμή που άφησε τον Βασίλη. Γελάει με τις ευχάριστες

στιγμές και κλαίει με τις δυσάρεστες. Ανοιγοκλείνει τα χείλη και επαναλαμβάνει σιωπηλά τους διαλόγους. Νιώθει τα δάκρυα να διανύουν τη μικρή απόσταση ανάμεσα στα μάτια και τους γκριζαρισμένους κροτάφους της, κάθε φορά που η ταινία φτάνει στο σημείο όπου εξαφανίζεται ο ένας της γιος.

Η ταινία, πια, πλησιάζει στο τέλος της. Το καταλαβαίνει. Οι νέες σκηνές, εκείνες που μένουν στη μνήμη σαν κάτι παραπάνω από την ηχώ της καθημερινής ρουτίνας, σπανίζουν. Μια από αυτές είναι και ο θάνατος του συζύγου της.

Του *πρώην* συζύγου της, και πατέρα των παιδιών της.

Πόσα χρόνια έμεναν μαζί στο σπίτι αυτό, έξω από το οποίο περίμενε τώρα σαν να ήταν μια ξένη, μια επισκέπτρια που περίμενε να της ανοίξουν; Προσπάθησε να υπολογίσει. Από το 1965, όταν παντρεύτηκαν με τον Βασίλη, μέχρι το 1995, όταν και χώρισαν. Τριάντα χρόνια, στρογγυλά και γεμάτα. Πολλές φορές, όταν ένας κύκλος ζωής κλείνει, οι άνθρωποι κοιτούν πίσω κι αναζητούν τη στιγμή που ξεκίνησε η κατηφόρα. Σε κάποιο σταθμό δυο αλλοτινοί συνεπιβάτες κατέβηκαν από το τρένο για να ξεπιαστούν αλλά, όταν ο σταθμάρχης σφύριξε, εκείνοι ανέβηκαν σε διαφορετικά τρένα, κινούμενα σε παράλληλες ράγες. Από το παράθυρο μπορούσαν να δουν ο ένας τον άλλο, διατηρούσαν την ψευδαίσθηση πως ταξίδευαν μαζί – μέχρι που οι γραμμές άρχισαν να αποκλίνουν, επειδή τα τρένα θα κατέληγαν σε διαφορετικούς προορισμούς.

Πότε ανέβηκαν σε διαφορετικά τρένα; Όταν η Μυρτώ είχε την πρώτη, τη δεύτερη ή την τρίτη αποβολή της; Όταν κατάλαβε πως ο σύζυγός της ξενοκοιτούσε; Ή όταν γεννήθηκε ο Ηλίας; Ένα παιδί δοκιμάζει το ζευγάρι. Αν η βάση

δεν είναι στέρη, όλα διαλύονται υπό το βάρος της νέας ευθύνης. Πρόκειται για τα ψιλά γράμματα, τα οποία οι περισσότεροι αποφεύγουν να διαβάσουν. Σε γενικές γραμμές, πιο εύκολα σε αφήνουν να φέρεις ένα παιδί στον κόσμο παρά να βγάλεις πιστωτική. Η τράπεζα έχει την ευχέρεια να ελέγξει τον υποψήφιο οφειλέτη, να κρίνει εκ των προτέρων εάν είναι φερέγγυος ή όχι. Κανείς δεν ελέγχει αν οι υποψήφιοι γονείς είναι ικανοί ή άξιοι για τον ρόλο που ετοιμάζονται να αναλάβουν, είτε με δική τους πρωτοβουλία είτε από λάθος. Ίσως η φύση, μέσω των αποβολών, προσπαθούσε να τους υποδείξει πως δεν ήταν ούτε ικανοί ούτε άξιοι να μεγαλώσουν δύο παιδιά, εκείνοι ωστόσο συνέχισαν να προσπαθούν, μέχρι που ήρθαν τα δίδυμα. Η ύβρη τους τιμωρήθηκε.

Η Μυρτώ σκούπισε τα μάτια όταν μια πνοή αέρα τη βοήθησε να καταλάβει πως είχε βουρκώσει, κι έπειτα στράφηκε προς την ανοιχτή πύλη – απέξω είχε μόλις σταματήσει ένα ταξί. Μπορούσε να τον δει μέσα από το παράθυρο του προσωρινά σταθμευμένου οχήματος. Η πόρτα άνοιξε, ο γιος της κατέβηκε. Στο πρόσωπό του έβλεπε κομμάτια της ίδιας, όσο όμως εκείνος μεγάλωνε, τόσο υποχωρούσε η ομοιότητα, και τόσο ο Θέμης θύμιζε ολοένα και περισσότερο τον παππού του. Άραγε τι θα έπρεπε να αισθάνεται ο γονιός που βλέπει το παιδί του έπειτα από χρόνια; Κανονικά, δεν θα έπρεπε να είναι πολύπλοκο. Ο δείκτης στο φάσμα των συναισθημάτων θα έπρεπε να πάει τέρμα δεξιά, στην πράσινη περιοχή –εκεί που βρίσκονται η χαρά, η αγάπη, η λύτρωση–, όχι στο γκριζο μέσο. Ή, χειρότερα, να τρεμοπαίζει ανάμεσα στο γκριζο και το κόκκινο, επειδή στο πρόσωπο του Θέμη η Μυρτώ έβλεπε τον γιο που είχε χαθεί –μια διαρκής υπενθύμιση της

αποτυχίας της ως μητέρας-, αλλά και τον πεθερό της, τον οποίο αντυπαθούσε.

Το ταξί έφυγε και ο χρόνος άρχισε να κυλάει ξανά με το πρώτο βήμα του Θέμη προς το μέρος της. Πίσω του έσερνε δυο βαλίτσες, μια μεγάλη και μια μικρότερη. Η Μυρτώ μπορούσε να καταλάβει πως αυτή τη φορά κάτι είχε αλλάξει. Ποτέ ο γιος της δεν είχε φέρει μαζί του βαλίτσα μεγαλύτερη από μια χειραποσκευή. Έπαιρνε πάντα τα απολύτως απαραίτητα για ένα ολιγοήμερο ταξίδι. Φαίνεται, όμως, πως αυτή τη φορά είχε άλλα σχέδια.

Η απόσταση ανάμεσά τους εκμηδενίστηκε. Η αγκαλιά ήταν τυπική, κάτι που έπρεπε να γίνει βάσει των περιστάσεων. *Αδυνατίσες*, πήγε να του πει ενστικτωδώς, αλλά έπειτα συνειδητοποίησε ότι δεν θυμόταν πώς έδειχνε ο γιος της την περασμένη φορά, αν πράγματι είχε αδυνατίσει ή είχε πάρει κιλά ή βρισκόταν πάνω κάτω στα ίδια. Έτσι, προτίμησε να κάνει απλώς μεταβολή και να ανοίξει την πόρτα.

Μητέρα και γιος πέρασαν μέσα. Η θερμοκρασία ελάχιστη διαφορά είχε από την εξωτερική. Το τραγούδι των τζιτζικιών έμπαινε μαζί με τις μύγες και τον ζεστό αέρα από τα παράθυρα, τα οποία η Μυρτώ είχε ανοίξει από νωρίτερα, μήπως και ξεθύμαινε έτσι γρηγορότερα η μυρωδιά. Καπνός, κλεισούρα, χαρτί ποτισμένο υγρασία, ιδρώτας και κάτι ακόμα, που ίσως πήγαζε από τη φαντασία της, αν όχι από το υπόγειο. Ο Βασίλης ήταν νεκρός για λιγότερες από είκοσι τέσσερις ώρες όταν βρέθηκε. Η Μυρτώ δεν ήταν σίγουρη εάν ένα πτώμα προλαβαίνει να μυρίσει στο διάστημα αυτό,

ωστόσο μπορούσε να διακρίνει δύο διαφορετικά είδη οσμών. Μύριζε τον Βασίλη ζωντανό στο υπόλοιπο σπίτι, και τον μύριζε νεκρό στο υπόγειο.

Δεν τον είχε δει κρεμασμένο από το δοκάρι, και ευτυχώς κανείς δεν της έδειξε τις φωτογραφίες. Λυπόταν την κακόμοιρη την κοπέλα που τον είχε βρει. Δεν είχαν προλάβει να μιλήσουν ακόμη, μπορούσε ωστόσο να φανταστεί το σοκ της.

«Έχεις φάει κάτι;» ρώτησε τον Θέμη, παρόλο που δεν υπήρχε τίποτα φαγώσιμο στο σπίτι. Είχε φροντίσει να αδειάσει το ψυγείο από καθετί ληγμένο ή χαλασμένο. Δίπλα στον μαρμάρινο νεροχύτη στέγγωναν τουλάχιστον είκοσι πιάτα, ποτήρια και κατσαρολικά. Προς στιγμήν είχε μπει στον πειρασμό να τα πετάξει όπως τα είχε βρει, λεκιασμένα με πολυκαιρισμένα και ξεραμένα υπολείμματα φαγητού, ωστόσο εντέλει αποφάσισε πως είχε ανάγκη από κάποιο περισπασμό.

Εκείνος αγνόησε την ερώτησή της και κοίταξε τον χώρο που γνώριζε τόσο καλά. Σχεδόν τίποτα δεν είχε αλλάξει. Τα πάντα ήταν εκεί όπου τα θυμόταν, απλώς πιο παλιά και πιο φθαρμένα. Η πατίνα του χρόνου και της αδιαφορίας. Μπορούσε να δει τα ίχνη του πρόχειρου καθαρίσματος που είχε προλάβει να κάνει η μητέρα του περιμένοντάς τον. Ήταν σίγουρος πως το κρεβάτι στο δωμάτιό του θα ήταν στρωμένο με καθαρά σεντόνια – αν, δηλαδή, υπήρχαν. Μπορούσε να καταλάβει από την κατάσταση του σπιτιού πως ο πατέρας του αμελούσε να φροντίσει τόσο τον χώρο όσο και, πιθανότατα, τον εαυτό του. Η συρόμενη δίφυλλη πόρτα του γραφείου, που παρέμενε πάντοτε κλειστή, τώρα έχασκε ανοιχτή και τον προσκαλούσε να κοιτάξει μέσα.

Τα βιβλία είχαν πολλαπλασιαστεί. Ο χώρος που καταλάμβαναν ήταν περισσότερος από τον διαθέσιμο στα ράφια και στο μεγάλο γραφείο. Οι στοίβες στο πάτωμα θύμιζαν Μανχάταν. Εάν σχεδίαζε να δουλέψει εκεί μέσα το νέο του true crime, τότε θα έπρεπε πρώτα να αδειάσει τον χαοτικό χώρο.

Η ματιά του άφησε το γραφείο και στράφηκε στη μαρμάρινη σκάλα που οδηγούσε στην πόρτα του υπογείου. Ήξερε πως τον είχαν βρει εκεί, δεν είχε μάθει ωστόσο λεπτομέρειες. Η μητέρα του συμπέρανε αμέσως τις απορίες του.

«Η Δέσποινα τον βρήκε» είπε κι έπειτα, βλέποντας την ερώτηση να σχηματίζεται σιωπηλά στα σμιχτά του φρύδια, έσπευσε να συμπληρώσει: «Η Δέσποινα Παναρίτη, που έμενε πιο κάτω. Ήταν δυο τρία χρόνια μεγαλύτερή σας».

Δάγκωσε τη γλώσσα της. Πόσο θα ήθελε να είχε πει σου.

«Τι δουλειά είχε η Δέσποινα στο σπίτι;»

«Φαίνεται πως είχε έρθει κοντά με τον πατέρα σου τα τελευταία χρόνια».

Ο Θέμης χλώμιασε κάπως. Ήταν προφανές αυτό που σκέφτηκε. Το χειρότερο πιθανό σενάριο.

«Ερχόταν και τον φρόντιζε, του κρατούσε παρέα» συνέχισε η Μυρτώ κάπως βιαστικά, ίσως για να διασκεδάσει τις υποψίες του γιου της. Μπορεί να της είχε περάσει και της ίδιας από το μυαλό κάποια στιγμή, αλλά αδυνατούσε να το πιστέψει.

Το δίχως άλλο, σκεφτόταν πως η Δέσποινα ίσως θεωρούσε τον Βασίλη περισσότερο πατέρα της απ' όσο ο Θέμης. Ο πατέρας της δεν είχε προλάβει να τη δει να χρονίζει και, όσο ο Βασίλης απομακρυνόταν από τους γιους του –κι έλειπα από τον μοναδικό γιο που του είχε απομείνει–,

τόσο προσπαθούσε να υποκαταστήσει τον συμμαθητή και φίλο του, που είχε πεθάνει από έκρηξη στα διυλιστήρια του Ασπροπύργου.

Ο Θέμης ένευσε αργά, ικανοποιημένος από την απάντηση, και η ματιά του στράφηκε πάλι στη σκάλα του υπογείου. Κάτι αόρατο τον τραβούσε προς τα κει, ασυναίσθητα έκανε το πρώτο βήμα. Η μητέρα του δεν τον εμπόδισε, ωστόσο άρχισε να οπισθοχωρεί προς την ανοιχτή εξώπορτα, λες και ήθελε να μπορεί να αποδράσει ανά πάσα στιγμή, σε περίπτωση που το σκοτάδι του υπογείου απελευθερωνόταν μόλις ο Θέμης θα άνοιγε την πόρτα.

Το σκοτάδι, όμως, ήταν κυριολεκτικό. Αφού άναψε τα φώτα και κατέβηκε τα τσιμεντένια σκαλιά, που κανείς δεν είχε κάνει τον κόπο να στρώσει με μάρμαρο ή κάποιο άλλο υλικό –ποιος ο λόγος, άλλωστε, αφού κανείς δεν τα έβλεπε; Γιατί να είναι όμορφα από τη στιγμή που ήταν αόρατα;–, ο Θέμης διαπίστωσε πως καμιά αλλαγή δεν είχε συντελεστεί στον χώρο μετά την αυτοκτονία του πατέρα του. Δεν υπήρχε καμιά απόκοσμη σκιά. Καμιά αναδιάταξη στα μόρια του αέρα. Κανένας ανεξήγητος ήχος. Μονάχα ένα συνηθισμένο υπόγειο.

Σιδερένια ράφια γεμάτα εργαλεία, κουτιά με βίδες, παξιμάδια και καρφιά σε κάθε μέγεθος, τενεκέδες μπογιά, ανοιγμένοι και κλειστοί, κούτες το περιεχόμενο των οποίων είχε ξεχαστεί εδώ και χρόνια. Στη μια γωνία βρίσκονταν δυο διπλωμένα ράντζα με σκουριασμένες σουστές και σκισμένα στρώματα, με το υποκίτρινο αφρολέξ να προβάλλει από μέσα. Δίπλα τους ένα ποδήλατο που κάποτε ήταν ανοιχτό πράσινο· η αλυσίδα του έλειπε και τα λάστιχα είχαν

ξεφουσκώσει. Στην ακριβώς απέναντι γωνία, τρεις φιάλες υγραερίου και μια παλιά σόμπα. Δίπλα τους ένα τραπέζι από κόντρα πλακέ, πάνω στο οποίο ο Θέμης κάποτε είχε στερεώσει με πινέζες την τσόχα του Subbuteo, δυο τέρματα, μια κερκίδα χωρίς φιλάθλους και τον πίνακα του σκορ στη γωνία. Κάτω από το τραπέζι μπορούσε να δει τη στοίβα με τα σκονισμένα κουτιά των ομάδων. Πλαστικοί παίκτες της Μίλαν, της Ίντερ, της Μπαρτσελόνα και της Ραπίντ Βιέννης.

Ο Θέμης σήκωσε το βλέμμα στο ταβάνι και είδε το δοκάρι από το οποίο είχε κρεμαστεί ο πατέρας του. Έπειτα στράφηκε δεξιά, στον παλιό χαλασμένο καταψύκτη και το ξύλινο σκαλοπάτι που συνήθως βρισκόταν κάτω από το τραπέζι, αλλά τώρα κάποιος το είχε αφήσει μπροστά από τη συσκευή. Επειδή σίγουρα δεν μπορούσαν να το αφήσουν στο μέσο του δωματίου, εκεί δηλαδή που το είχε αφήσει ο Βασίλης Αδάμ. Μερικά εκατοστά από κάτω του.

Στάθηκε στο τελευταίο σκαλί για μερικές στιγμές ακόμα, κοιτάζοντας τον χώρο δίχως όμως να τον βλέπει, προτού κάνει μεταβολή.

Θ Ε Μ Η Σ Α Δ Α Μ

Ο ΑΔΕΡΦΟΣ ΜΟΥ

Στον Ηλία

Κεφάλαιο 1

Ελευσίνα, Αύγουστος 1988

Το σώμα υπάρχει, το σώμα δεν υπάρχει, το σώμα υπήρξε, το σώμα δε θα υπάρχει. Πόσο μαλακώνει αυτή η σκέψη. Πόσο χαμηλώνει τις φωνές, πόσο χαμηλώνει τους θορύβους. Αυτή η σκέψη. Η μόνη αληθινή. Η μόνη απευδής.

Δημήτρης Δημητριάδης

Το σαλόνι μύριζε καπνό. Όχι φρέσκο καπνό, εκείνον που αναδύεται αργά από την καύτρα του τσιγάρου ή βγαίνει ορμητικά από το στόμα και τα ρουθούνια, έχοντας πρώτα περάσει από τα πνευμόνια σου. Ήταν η οσμή που είχε ποτίσει τους τοίχους και τα έπιπλα, και δημιουργούσε μικρές, κιτρινωπές κηλίδες στο ταβάνι και στις υπόλευκες κουρτίνες. Αυτό που στην παιδική μου ηλικία αποκαλούσα *το φάντασμα του τσιγάρου*. Ό,τι απέμεινε από τον λευκό, μυρωδάτο κύλινδρο με τη μουσταρδί άκρη. Μια ανάμνηση. Η ανάμνηση πως κάποτε, για μια φευγαλέα στιγμή, υπήρξε, χρησιμοποιήθηκε, ίσως έδωσε χαρά σε κάποιον κι έπειτα εξαφανίστηκε. Κι αν δεν έμενε η μυρωδιά στους τοίχους, τις κουρτίνες και τα έπιπλα,

και λίγη στάχτη στο τασάκι ή το πάτωμα, θα ήταν λες και δεν είχε υπάρξει ποτέ.

Το ίδιο συμβαίνει και με τους ανθρώπους. Καταλαμβάνουν για κάποιο χρονικό διάστημα τον χώρο τους –για κάποιους είναι περιορισμένος, ίσα με ένα κελί δύο επί δύο, για άλλους είναι ο κόσμος ολόκληρος–, αφήνουν σε αυτόν και τους γύρω τους τη μυρωδιά τους και κάποια στιγμή χάνονται. Θα ήταν ευχής έργον να είχα γεννηθεί σε κάποια χώρα όπου οι νεκροί αποτεφρώνονται, αλλά, φευ, στην Ελλάδα όσοι πεθαίνουν θάβονται μέσα σε ένα ξύλινο κουτί και δεν γίνονται στάχτη, οπότε δυστυχώς η παρομοίωση ενός ανθρώπου με το τσιγάρο μένει κάπως ελλιπής ως προς το κομμάτι αυτό. Δεν γίνονται στάχτη.

Οι περισσότεροι, όπως προείπα, μπαίνουν σε ένα ξύλινο κουτί, θάβονται στα σπλάχνα της πατρογονικής τους γης, αναπαύονται εκεί για μερικά χρόνια και, όταν οι ζωντανοί κρίνουν πως οι νεκροί έχουν πληθύνει τόσο που το μικρό, καθαγιασμένο κομμάτι της όπου βρίσκονται δεν τους χωράει πια, μεταφέρουν τα κόκαλά τους σε κάποιο οστεοφυλάκιο· αν, φυσικά, είναι τυχεροί. Σε πολλές περιπτώσεις μεταφέρονται –δες, πετιούνται– όπως όπως στο χωνευτήρι του νεκροταφείου.

Κάποιοι, ωστόσο, δεν θάβονται. Τουλάχιστον, όχι με την τελετουργική σημασία του όρου.

Ορισμένοι, μάλιστα, δεν βρίσκονται ποτέ.

*

Η μυρωδιά του καπνού παραμένει και σήμερα η πιο ζωντανή ανάμνησή μου από εκείνη τη μέρα. Μαζί της και η σιωπή που επικρατούσε στο άδειο σπίτι. Τα μαξιλάρια στους καναπέδες

αντίκες έμοιαζαν ακόμη συμπιεσμένα, λες και κάποιος αόρατος άνθρωπος καθόταν πάνω τους, σίγουρα όμως τα παλιά έπιπλα είχαν προσέξει την ασυνήθιστη απώλεια του γνώριμου βάρους. Η τηλεόραση απέναντί τους έστεκε βουβή. Πάνω στην καμπυλωτή της οθόνη διαγράφονταν διάφορες φασματικές μορφές, σιλουέτες, τα αποτυπώματα από σειρές και ταινίες, ηλεκτρόνια που είχαν ξεμείνει σαν τατουάζ στο γυαλί. Το γραφείο πίσω από την κλειστή, συρόμενη δίφυλλη πόρτα ήταν αδειανό· κανείς δεν διάβαζε τα βιβλία στα ράφια, ούτε έγραφε προσπλωμένος πίσω από το βαρύ δρύινο έπιπλο. Από την κουζίνα δεν έβγαιναν ευχάριστες μυρωδιές, ούτε ακούγονταν ήχοι που πρόδιδαν βράσιμο, τηγάνισμα ή ψήσιμο, παρά μόνο το επίμονο και συνεχές γουργουρητό του ψυγείου.

Αν ήθελα να βγω από το δωμάτιό μου στον επάνω όροφο, να κατέβω τις μαρμάρινες σκάλες, να περάσω στην κουζίνα, να ανοίξω το ψυγείο και να βγάλω από μέσα τα βέλγικα σοκολατάκια που η μητέρα μου φυλούσε πάντα εκεί, για να διατηρούνται καλύτερα, δεν θα μπορούσε να με σταματήσει κανείς, γιατί ήμουν μόνος στο σπίτι. Οι γονείς μου έλειπαν, το ίδιο και ο αδερφός μου. Για την ακρίβεια, οι γονείς μου έλειπαν *εξαιτίας* του αδερφού μου και της απουσίας του. Ήμουν μόνος και, παρότι εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσα να συλλάβω τη σοβαρότητα της κατάστασης, βαθιά μέσα μου ήξερα πως κάτι άσχημο είχε συμβεί, πως η ζωή μου, η ζωή *μας* από εδώ και πέρα δεν θα ήταν ποτέ η ίδια.

Ξαπλωμένος στο κρεβάτι μου, με την πόρτα ανοιχτή, μιας και δεν υπήρχε κανείς να με ενοχλήσει, διάβαζα ένα τεύχος του *Αστερίξ* και περίμενα. Δεν είχα καμιά επαφή με την ώρα, αφού ούτε ρολόι φορούσα ούτε είχα δίπλα μου κάποιο επιτραπέζιο,

στο κομοδίνο του κρεβατιού. Έπειτα από κάθε δυο τρία καρέ, ή από κάθε σελίδα που γύριζα, όρθωνα τα αφτιά και αφουγκραζόμουν μήπως ανοίξει η εξώπορτα. Μήπως ακούσω το γνώριμο σούρσιμο από τα μοκασίνια του πατέρα μου στις πλάκες της αυλής ή το κλακ κλακ από τα σανδάλια της μητέρας μου, καθώς ο πάτος τους θα χτυπούσε στις φτέρνες της κι έπειτα κάτω. Αλλά οι ώρες περνούσαν – και το καταλάβαινα από τη θέση του ήλιου, ο οποίος με τύφλωνε όπως έδουε ράθυμα και με ανάγκαζε κάθε τόσο να αλλάζω θέση στο κρεβάτι. Ήταν ακόμη μέρα όταν οι γονείς μου έφυγαν και να που τώρα βράδιαζε. Σε λίγο θα έπρεπε να ανάψω το μικρό λαμπατέρ για να συνεχίσω την ανάγνωση του κόμικ μου.

Η μνήμη είναι μυστήρια κυρά. Μερικές φορές πιάνω τον εαυτό μου να ξεχνάει βασικά πράγματα ή πληροφορίες. Τον αριθμό της ταυτότητας ή το ΑΦΜ μου, τι έφαγα πριν από δυο μέρες ή τι ώρα έφυγαν και έπειτα επέστρεψαν οι γονείς μου εκείνη τη μέρα. Από την άλλη, συγκρατώ ένα σωρό απίστευτες πληροφορίες και εικόνες, που για κάποιο λόγο έχουν εντυπωθεί στο μνημονικό μου. Όπως το πρωινό που έφαγα τότε, μια φέτα ψωμί μουσκεμένη στο νερό και πασπαλισμένη με ζάχαρη, προτού στρωθώ στον καναπέ για να δω στο βίντεο *Τα παιδιά της νύχτας*, που είχε νοικιάσει ο πατέρας μου το προπροηγούμενο βράδυ αλλά δεν με είχε αφήσει η μητέρα μου να δω – για να μου επιτραπεί να δω ταινία με βρικόλακες, έπρεπε να περάσει πρώτα η γιορτή της Παναγίας. Ή τα τραγούδια που είχα προλάβει να ηχογραφήσω από το ραδιόφωνο στην κενή ΤDK. «Man in the Mirror», «One More Try», «New Sensation» και το «Sweet Child o' Mine», που έπαιζε συνέχεια στους πειρατικούς σταθμούς και μου είχε γίνει εθισμός εκείνη την περίοδο, μιας και λίγες εβδομάδες νωρίτερα είχα

αγοράσει την πρώτη μου ηλεκτρική κιθάρα. Θυμάμαι που χοροπηδούσα πάνω στο κρεβάτι, φορώντας ένα παλιό ημίψηλο καπέλο του παππού μου που είχε ξεμείνει σε κάποια ντουλάπα, με το λουρί της ηλεκτρικής κιθάρας περασμένο στον ώμο, να προσποιούμαι πως παίζω, αφού οι γονείς μου δεν φρόντισαν ποτέ να μου αγοράσουν ενισχυτή. Έτσι, δεν θα μπορούσα να τους ενοχλώ.

Και θυμάμαι την έκφραση της μητέρας μου προτού φύγει εκείνο το απόγευμα. Η πόρτα του σπιτιού ήταν ανοιχτή, ο πατέρας μου είχε ήδη βγει έξω και περίμενε, η μητέρα μου πηγαينوερχόταν στο σπίτι άσκοπα, θαρρείς· ποιος ξέρει τι ήθελε να βρει ή να κάνει, αλλά έτσι έκανε κάθε φορά πριν βγει, άφηνε τον πατέρα μου έξω να περιμένει. Όταν ήμουν επτά, οι τρεις μας περιμέναμε στο πεζοδρόμιο έξω από το εστιατόριο Galaxy να περάσουμε απέναντι, προς την πλατεία Ηρώων, ο Ηλίας στο δεξί της χέρι κι εγώ στο αριστερό. Για κάποιο λόγο που έχω ξεχάσει, και αμφιβάλλω αν εξαρχής υπήρξε κίβλας, πιθανότατα από παιδική παρόρμηση, ξέφυγα από το χέρι της μητέρας μου και έτρεξα να περάσω τον δρόμο. Ένα αμάξι ερχόταν προς το μέρος μου και μόνο από τύχη γλίτωσα τον τραυματισμό, ή ακόμα και τον θάνατο. Αφού ήρθε μπροστά μου, σέρνοντας ξοπίσω της τον αδερφό μου, η μητέρα μου με χαστούκισε δυνατά, κοιτώντας με ταυτόχρονα με το βλέμμα που μονάχα ένα παιδί μπορεί να προκαλέσει σε κάποιο γονιό. Το απόγευμα που οι γονείς μου βγήκαν να ψάξουν τον Ηλία, ο οποίος είχε βγάλει βόλτα τη σκυλίτσα μας τη Λούσι και δεν είχε γυρίσει ακόμη, η μητέρα μου είχε την ίδια ακριβώς έκφραση στο πρόσωπό της.

Όταν τα μοκασίνια του πατέρα μου σύρθηκαν τελικά πάνω στις πλάκες της αυλής, όταν τα σανδάλια της μητέρας μου έκαναν *κλακ κλακ* καθώς ο πάτος τους χτυπούσε πάνω στις φτέρνες της κι έπειτα κάτω, όταν το κλειδί γύρισε και η πόρτα άνοιξε, εγώ ήμουν μισοκοιμισμένος στο κρεβάτι. Τους άκουσα σαν σε όνειρο να μπαίνουν στο χολ και η μητέρα μου ανέβηκε τις σκάλες. Έμεινα ξαπλωμένος, με το *Αστερίξ* ανοικτό στο στήθος και τα βλέφαρα κατεβασμένα. Την ένιωσα που με παρατηρούσε αμίλητη, προσπαθώντας να αποφασίσει εάν έπρεπε να με ξυπνήσει και να με ρωτήσει αν είχε πάρει κανείς τηλεφώνω, ή μήπως θα ήταν καλύτερο να με αφήσει να κοιμηθώ. Εντέλει, κατέληξε στο δεύτερο.

Κατέβηκε τις σκάλες, αθόρυβα αυτή τη φορά, και πήγε να βρει τον πατέρα μου στο σαλόνι. Σηκώθηκα από το κρεβάτι και νυχοπάτησα μέχρι τα σκαλιά. Η μυρωδιά του μπαγιάτικου καπνού ήταν ακόμη εκεί. Έμεινα να τους παρατηρώ μέσα από τα κάγκελα της κουπαστής, σαν μικρός θεός που βλέπει από ψηλά τη δημιουργία του και υποφέρει σιωπηλός, ατάραχος, δίχως να δίνει σημάδι της παρουσίας του ή κάποια ελπίδα. Από τη θέση μου μπορούσε να δει κανείς την εικόνα ενός ζευγαριού συντετριμμένου· η μητέρα μου σκυμμένη στον ώμο του πατέρα μου, με την πλάτη στραμμένη προς το μέρος μου, να κλαίει αθόρυβα με λυγμούς. Εκείνος κοιτούσε ευθεία, με βλέμμα χαμένο, τη σβηστή τηλεόραση. Ένα ζευγάρι που ανησυχεί για τη ζωή του γιου του και ίσως θρηνεί προκαταβολικά, προετοιμασμένο για το χειρότερο. Για μένα, ωστόσο, η εικόνα αυτή είχε και μια δεύτερη ερμηνεία, την οποία και σήμερα ακόμα διστάζω να παραδεχτώ, αν και δυστυχώς υπάρχει πάντα στο μυαλό μου.

Ένα ζευγάρι που θρηνεί από τύψεις. Επειδή τα τελευταία

δεκατέσσερα χρόνια εύχονταν ενδόμυχα ο γιος τους να εξαφανιζόταν. Και να που ετούτη η μέρα έφτασε.

* * *

Όταν ήμουν μικρός, δεν ήξερα καν πως ήμουν ένα παιδί με ειδικές ανάγκες. Πώς το κατάλαβα; Από άλλους ανθρώπους, οι οποίοι μου έλεγαν ότι ήμουν διαφορετικός από όλους τους υπόλοιπους και πως αυτό ήταν πρόβλημα.

Ναόκι Χιγκασίντα

Ο αδερφός μου δεν ήταν φύσει βίαιος. Είχε ωστόσο βίαια ξεσπάσματα, τα οποία ενίοτε κατέληγαν άσχημα. Κάποιοι πληγώνοταν, τις περισσότερες φορές όποιος βρισκόταν απέναντί του, αλλά και ο ίδιος. Κάποια ξεσπάσματα τα περίμενες, μιας και τα πυροδοτούσε κάτι που δεν άρεσε στον Ηλία, όπως το εβδομαδιαίο του (στις καλύτερες περιπτώσεις) μπάνιο, ενώ άλλα έμοιαζαν με ξαφνικό καλοκαιρινό μπουρίνι που κανείς από τους απροετοίμαστους λουόμενους δεν είχε προβλέψει.

Μια από τις πρώτες μου αναμνήσεις, και ταυτόχρονα η πρώτη ανάμνηση από τον αδερφό μου, ξεκινάει με τις ξαφνικές φωνές του, τη μορφή του να κινείται τρέχοντας προς το μέρος μου, έναν καταγισμό από γροθιές στο κεφάλι και την κοιλιά μου. Δεν είχαμε αρχίσει ακόμη το δημοτικό, ίσως πηγαίναμε στο νηπιαγωγείο, αλλά μπορεί και να συνέβη νωρίτερα. Θυμάμαι τη μητέρα μου να τον σηκώνει στην αγκαλιά της για να τον απομακρύνει από μένα, κι έπειτα να τον παρηγορεί με την πιο γλυκιά της φωνή, εκείνη που φυλούσε μονάχα για

Ξεχωριστές περιστάσεις, όταν ήθελε να σε κάνει να νιώσεις πως είσαι το καλύτερο παιδί στον κόσμο και είσαι μόνο δικό της, ενώ εγώ κειτόμουν στο παγωμένο μωσαϊκό κι έβλεπα τις ψηφίδες του πατώματος παραμορφωμένες μέσα από τα δάκρυά μου. Τότε ακόμη δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί ο αδερφός μου με μισούσε τόσο, τι κακό τού είχα κάνει και ήθελε να με χτυπήσει. Αργότερα, όσο τα χρόνια περνούσαν και ερχόμουν σε επαφή με περισσότερα παιδιά της ηλικίας μου, άρχισα να αντιλαμβάνομαι πως ο Ηλίας ήταν μια περίπτωση ξεχωριστή, δυστυχώς με την άσχημη έννοια. Αυτό, φυσικά, ελάφρυνε κάπως τη συνείδησή μου· ούτε με μισούσε ούτε του είχα κάνει κάτι. Δεν ήμουν κακός αδερφός. Απλώς, εκείνος ήταν διαφορετικός. Ή, καλύτερα, όλοι μας ήμασταν διαφορετικοί από εκείνον.

Ο αδερφός μου, κατά μια έννοια, ατύχησε διπλά. Εάν είχε γεννηθεί είκοσι ή τριάντα χρόνια αργότερα, κατά πάσα πιθανότητα θα είχε μεγαλώσει αλλιώς. Η ποιότητα της ζωής του θα ήταν διαφορετική. Ίσως όχι πολύ καλύτερη, αλλά σίγουρα διαφορετική. Η μπίλια θα είχε καθίσει αλλού. Εμείς, ως οικογένεια, θα είχαμε πρόσβαση σε περισσότερη γνώση που θα μας βοηθούσε να τον διαχειριστούμε καλύτερα και να τον διευκολύνουμε στην καθημερινότητά του, οι ειδικές τάξεις στα σχολεία δεν θα βρισκονταν ακόμη σε νηπιακό στάδιο, με δασκάλους και καθηγητές που δεν είχαν την εμπειρία και τα κατάλληλα μαθησιακά εργαλεία για να τον συνδράμουν και να τον ενσωματώσουν στον γενικό πληθυσμό του σχολείου, ενώ η μικρή κοινωνία της πόλης μας δεν θα τον έβλεπε ως το *απροσάρμοστο* της Ελευσίνας. Όχι, βέβαια, πως σήμερα η αναπηρία αντιμετωπίζεται πολύ διαφορετικά από τότε. Απλώς έχουν λιγοστείψει τα δάχτυλα που δείχνουν αδιάκριτα, όχι τα περίεργα βλέμματα.